

Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Milli Eğitim Bakanlığı son günlerde değerli meslektaşımız Remzi Öncül'ün iki ciltlik "Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü" adlı bir eserini yayımlamıştır. Kitap iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım 1221 sayfadır ve 16 sayfalık Türkçe, Almanca, Fransızca ve İngilizce kaynaklar eklenmiştir. İkinci kısım, "Dizinler"den oluşmaktadır. Bu kısımda birinci kısımda açıklaması yapılan terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve Eski Türkçe'deki karşılıkları verilmiştir. Burada her sözcüğün bugünkü kullanımındaki karşılığı Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak da verildikten sonra açıklamaya geçilmiştir.

Remzi Öncül, 1909 yılında Kırklareli'nde doğmuş, 1929'da Edirne Öğretmen Okulu'nu, 1934'de Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü bitirdikten sonra, 1937'de Almanya'da Yüksek Öğretmen Okulu'nu tamamlamış, 1948'de ABD Colombiya Üniversitesi'nde Uygulamalı Ruhbilim dalında M.A. derecesi almıştır.

Remzi Öncül, ilköğretim öğretmeni, ilköğretim müfettişliği, Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu Psikoteknik öğretmeni, Talim ve Terbiye Kurul Üyesi ve Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği görevlerinde de bulunmuş ve 1966 yılında kendi isteği ile emekli olmuştur. Bu görevleri devam ederken ek görevle Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nda Meslek Seçimi, Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü'nde, ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi'nde de dersler vermiştir. Bu arada değerli eğitimcimizin on kadar çeviri eseri de yayımlanmıştır.

Kitap Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Bener Cordan'ın bir önsözüyle başlamakta, bunu yazarın önsözü izlemektedir. Yazar, "150 yıla yakın bir öğretmen okulu deneyimize karşın eğitim fakültelerinin çok geç açılmış olması(nın), eğitim bilimlerinde yerli kavram ve terim üretmeyi geciktirmiş" olmasından yakınlıkla ülkemizdeki kavram kargaşasının önüne geçmek için bu sözlüğü hazırladığını belirtmektedir.

Eğitim ve eğitim bilimlerine ilişkin kitaplar bizde 1890'lı yıllardan itibaren yayımlanmaya başladı.

Bunların hemen hepsi çeviri ya da buna benzer kitaplardan oluşuyordu. Bunlarda eğitim terimleri olarak çok kez Latince, Arapça ve Farsça'ya dayalı yabancı terimler kullanılıyordu. 1914'te ve 1940'ta kurulan komisyonlar, yabancı terimlere karşılık olacak Türkçe terimler ürettiler. Bunlar, Ortaöğretimde Psikoloji, Sosyoloji, Mantık ve Felsefe kılavuzu olarak yayımlanmıştı. 1970li yıllarda Türk Dil Kurumu da bu alanın çeşitli sözlüklerini yayımladı. Dr. Mitat Enç'in "Ruhbilimleri Sözlüğü", Dr. Ferhan Oğuzkan'ın "Eğitim Terimleri Sözlüğü" gibi. Bu sözcükler o yıllarda çok işe yaradılar ve bu terimlerin kullanılmasında bir birlik sağlamıştı.

Daha sonra yazılan Pul Foulguine'nin "Pedagoji Sözlüğü", Cenap Karakaya tarafından Türkçe'ye çevrilerek Sosyal Yayınları tarafından yayımlandı.

Remzi Öncül'ün hazırladığı bu son eser, Türkçe'de bu alandaki en kapsamlı eserdir.

Kitap, önsözlerden sonra iki sayfalık bir "Giriş" kısmı ile başlamaktadır. Burada dünyadaki eğitim değişiklikleri, "örgütlenme" ve "amaç ve ilkeler" açılarından özetlenmektedir. Bunlar şunlardır:

"Örgütlenme açısından:

Okul öncesi eğitime önem verme.

Zorunlu eğitimi adım adım 8-9 ve 10 yıla çıkarma.

Hiç ayırım yapmadan bu temel eğitimi, ulusal birliğin potansı sayılan laik, demokratik, tek tür ve parasız bir okul içinde gerçekleştirmeye çalışma.

Bu birleştirici genel eğitim sonunda, seçime dayalı bir meslek eğitimi yerine, bir ya da iki yıllık gözlem ve yönlendirmeye dayalı, iki ya da üç yıllık çok amaçlı/programlı bir ortaöğretim kurma.

Elden geldiğince parasız, karma ve çağ nüfusunun tümünü içine alması düşünülen ve aynı zamanda yatay ve geçişlere de olanak veren bu ortaöğretim basamağını başarı ile bitirenlere yüksek öğretimin kapılarını elden geldiğince açık tutma."

"Amaç ve ilkeler açısından:

Yerel gereksinimlere, yaparak öğrenmeye önem verme, öğretimi elden geldiğince demokratikleştirme ve

birleşleştirme, dersleri toplulaştırarak ders sayısını azaltma, eğitimin verimini elden geldiğince nesnel olarak değerlendirme, ana-babalar ve çevre ile sıkı işbirliği yapma. Benimsenen bu ve benzeri daha bir çok ilkeye göre yeterli sayı ve nitelikte öğretmen yetiştirme, yönetici ve eğitim uzmanları sağlama, çağdaş okul binalar yapma ve bunları istenen biçimde donatma.

Eğitim ve öğretim çalışmaları ders ya da öğretme eksenine üzerine değil, çocuk ve genç eksenine üzerine oturtulmalıdır. Çünkü her sanat ya da meslek, üzerinde çalıştığı konuyu ya da araçları tanıdığı ya da bildiği oranda başarılı olabilir. Çocuklar ve gençler büyüklerin küçük bir örneği olarak düşünülmemelidir. Çünkü onlar bizlerden değişik düşünen ve kavrayan, her an değişmekte ve gelişmekte olan, kendine özgü varlıklardır. Çocuklara arasında büyük bireysel ayrılıklar vardır. Hiçbiri tam olarak birbirine benzemez.

Çocukların oluşturduğu, sınıf adını verdiğimiz topluluk, gerçek, küçük bir toplum sayılır. Sınıf hiçbir zaman birbirinin eşi ve benzeri çocuk topluluğu değildir. Sınıfı oluşturan çocuklar arasında öğrenme yeteneği bakımından 3-4 yaşlık bir ayırım ve derslerdeki başarıda da her sınıfta 2-3 sınıf altta, 2-3 sınıf üstte bulunan çocuklar görülmektedir. Bu yüzden tek tür bir sınıf düzeyi söz konusu değildir. Bundan ötürü sınıf geçme yerine ders geçme yolu tutulmalı, bireyselleştirilmiş bir öğretim yapılmalıdır.

Alışılmış olan not verme, sınavlar ve değerlendirme düzeninin pek güvenilir olmadığı, tüm dünyada ve ülkemizde yapılan deneylerle kanıtlanmış bulunmaktadır.

Eğitim mesleği yalnızca bir öğretmenlik mesleği olmadığı gibi, okullarla da sınırlı değildir. Hele ulaşım ve iletişim araçlarının hızla geliştiği okul dışı ve yaygın eğitimin de en azından örgün eğitim kadar önemli olduğu anlaşılmıştır.

Eğitim ve öğretim çok önemli, sorumlu ve saygın uzmanlık işidir.

Herkes değişik öğretmenlerce yetiştirilmiş ve çocuk yetiştirmiş olsa bile bu, herkese öğretim ve eğitime yetkisi vermez.

Bu bilimsel gerçeklere daha pek çok şey eklenebilir."

Bu eğitim amaç ve ilkelerinden sonra sözlük maddeleri başlamaktadır.

Her bir maddeden sonra o maddenin Almanca, Fransızca, İngilizce ve Eski Türkçe karşılığı verilmektedir. Bunları "açıklamalar" izlemektedir. Açıklamalar konunu özelliğine göre yapılmıştır. Kimisi bir tanım şeklinde, kimisi de maddeleştirilerek işin çeşitli ve tarihsel yönleri de belirtilerek yapılmıştır. Örneğin, "Eğitim" terimi için 2 sayfa (4 sütun), "Davranışçılık"

terimi için de 1 sayfa (2 sütun) ayrılmıştır. Benzer ya da ayrı terimler için de yönlendirmeler yapılmıştır.

Eserin en önemli tarafı, bu açıklamaların öz bir Türkçe ile gayet açık seçik ve doğru yapılmış olmasıdır. Yazarın gördüğü eğitim ve mesleki yaşantısı bunu sağlamıştır.

Örneğin, "Toplu Öğretim" terimi şöyle açıklanmıştır:

"Bilimin gelişmesiyle bunların temsilcisi olan derslerin okul programlarında gittikçe artan bir sayıda çoğalmasına bir tepki olarak ve ruhbiliminin öğrenme konusunda ortaya koyduğu veriler sonucu öğretim konularının birbiriyle ilişkisi olmayan birimler ya da dersler olarak değil de, birbirini tamamlayan ve bir bütün oluşturacak biçimde ele alınması ilke ve yöntemi. Özellikle ilkokullarımızın birinci döneminde dersler bu ilkeye göre toplulaştırılmış bulunmaktadır. Bu ilkenin ortaokullara da sokulması eğilimi güç kazanmaktadır." (s.1060)

Eser, çok dikkatli ve titiz bir çalışmanın ürünüdür. Eğitim üzerinde söz söyleyen ve yazı yazan herkes bu çalışmadan kolaylıkla yararlanabilecektir. Türkçe'si, Eski Türkçe'si, Almanca'sı, Fransızca'sı ve İngilizce'si bilinen herhangi bir eğitim teriminden yola çıkan bir kimse, o terimin anlamına kolaylıkla ulaşabilecektir. Bu bakımdan eseri, eğitim ve sağlıkla uğraşan herkese öneririz.

Yıllar süren bu önemli çalışmayı eğitim bilimleri kitaplığımıza kazandıran değerli eğitimcimiz Remzi Öncül'ü candan kutlarız. Böyle bir eserin basımını sağlayan Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerine de teşekkürlerimizi sunarız.

Her iki kısmı da birinci hamur kâğıda özenle basılmış ve özenli bir biçimde ciltlenmiş olan eser, MEB yayınevlerinde satışa sunulmuştur.